

Kontekst / problemy wyróżnione w Programie „Rozwój Lokalny”

- Depopulacja w szczególności we wschodniej, północnej i południowej Polsce
- Postępujące starzenie się polskiego społeczeństwa
- Potrzeby mieszkaniowe, szczególnie wśród ludzi młodych – zbyt mało mieszkań komunalnych na wynajem
- Wyższa stopa bezrobocia, zmniejszające się tempo rozwoju gospodarczego
- Alarmująco niska jakość powietrza
- Trudności z diagnozowaniem kluczowych problemów rozwojowych oraz wyborem i realizacją przedsięwzięć adekwatnych w stosunku do zidentyfikowanych problemów
- Brak prowadzenia regularnych diagnoz, analiz sytuacji lokalnej oraz braku stałego, wieloaspektowego monitoringu miejskiego.
- Brak dokumentów strategicznych dotyczących adaptacji do zmian klimatu, gospodarki nisko-emisyjnej czy zrównoważonego transportu, albo są one niskiej jakości.
- Brak koordynacji i współpracy między instytucjami publicznymi i innymi podmiotami odpowiedzialnymi za wdrażanie dokumentów strategicznych
- Ograniczony udział różnych interesariuszy w procesach decyzyjnych

Kompletna propozycja projektu (wniosku) **MUSI ZAWIERAĆ:**

- **Plan Rozwoju Lokalnego**, opracowany na II etapie naboru, o którym mowa w pkt. 7.2 Regulaminu;
- **Planu Rozwoju Instytucjonalnego**, opracowany na II etapie naboru, o którym mowa w pkt. 7.3 Regulaminu;
- działania mające na celu **włączenie społeczności lokalnej**, o których mowa w Planie Rozwoju Lokalnego i pkt. 7.4 Regulaminu;
- **działania edukacyjne***, o których mowa w pkt. 7.5 Regulaminu;
- **zarządzanie projektem (fakultatywnie)**,
- **koszt biegłego rewidenta** weryfikującego wydatki ponoszone w projekcie

*(w innym rozumieniu niż powszechne – chodzi o wymianę doświadczeń),

Każdy wniosek/projekt **musi dotyczyć dwóch obszarów programowych:**

**Rozwój lokalny i
ograniczanie ubóstwa (PRL)**

OBSZAR ROZWOJOWY

**Dobre zarządzanie,
odpowiedzialne instytucje,
transparentność (PRI)**

OBSZAR KOMPETENCYJNY

Zakres tematyczny (podzielony na oba ww. obszary), **jest obowiązkowy** w kompletnej propozycji projektu (II etap naboru).

Rozwój lokalny i ograniczanie ubóstwa (PRL)

OBSZAR ROZWOJOWY

Obligatoryjne elementy PRL (złota 14)

- 1. Charakterystyka miasta pod kątem jego uwarunkowań demograficznych, środowiskowych, społeczno-gospodarczych i geograficznych**
- 2. Diagnoza deficytów, problemów i barier rozwojowych miasta (minimum) w obszarze środowiskowym, społecznym, gospodarczym i demograficznym**
- 3. Cele i potrzeby rozwojowe miasta**
- 4. Analiza potencjałów i mocnych stron miasta jako narzędzi wspierających rozwiązanie zdiagnozowanych problemów**
- 5. Opis działań planowanych do podjęcia w odpowiedzi na zidentyfikowane problemy i cele, ze wskazaniem ich hierarchii, znaczenia dla rozwoju, zasadności realizacji i wzajemnych powiązań/ komplementarności:**
  - 5 a) działania podstawowe,**
  - 5 b) działania uzupełniające,**

z uwzględnieniem standardów dostępności w obu typach działań.

Obligatoryjne elementy PRL (złota 14)

6. **Partycypacja społeczna** – włączenie społeczności lokalnej w proces przygotowania i wdrażania *Planu Rozwoju Lokalnego*

W PRL (szczegółowo) Wnioskodawcy powinni omówić planowane do zastosowania/zastosowane narzędzia i techniki partycypacyjne służące włączeniu społeczności lokalnej w proces przygotowywania kompletnej propozycji projektu oraz realizacji działań projektowych.

Aktywny udział społeczności lokalnej oraz innych interesariuszy powinien być zagwarantowany konkretnymi działaniami w tym zakresie. Jednocześnie **należy wykazać ich adekwatność, racjonalność i skuteczność** w stosunku do planowanych działań projektowych z PRL i PRI oraz **podać sposób wykorzystania wyników udziału społecznego** z korzyścią dla projektu i ewentualnie dalszej polityki rozwojowej miasta.

Kompletna propozycja PRL nie będzie rekomendowana do dofinansowania, jeżeli w ramach oceny merytorycznej część dotycząca włączenia społeczności lokalnej zostanie oceniona na 0 punktów.

Obligatoryjne elementy PRL (złota 14)

7. Szacunkowy harmonogram realizacji *Planu Rozwoju Lokalnego*
8. Analiza finansowa *Planu Rozwoju Lokalnego*, w tym rozpoznanie możliwych źródeł finansowania planowanych działań i ich szacunkowych wartości
9. Analiza ryzyka i zarządzaniem ryzykiem
10. System wdrażania *Planu Rozwoju Lokalnego* oraz procedura jego modyfikacji
11. Monitorowanie postępów w rozwoju miasta na podstawie zrealizowanych działań wraz z określeniem wskaźników
12. Ewaluacja rezultatów wdrożenia *Planu Rozwoju Lokalnego*
13. Powiązanie *Planu Rozwoju Lokalnego* z dokumentami strategicznymi i planistycznymi miasta
14. Załączniki (np. dane statystyczne)

Główne problemy i wyzwania w kontekście rozwoju miast,
do których powinni się odnieść Wnioskodawcy w PRL, to:

- pogarszająca się jakość powietrza,
- wyludnienie, migracja z miast średnich i małych do większych miast i obszarów metropolitalnych,
- starzenie się społeczeństwa,
- brak lub niski poziom standardów dostępności,
- słabszy wzrost gospodarczy/ niski poziom przedsiębiorczości lokalnej,
- postępująca suburbanizacja
- marginalizacja dzielnic miejskich, w których kumulują się problemy społeczno-gospodarcze,
- niski stopień bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów

Zakres tematyczny PRL tworzony jest w **co najmniej trzech** obligatoryjnych wymiarach

I. WYMIAR ŚRODOWISKOWY np.:

- **ograniczenie emisji szkodliwych gazów i pyłów,**
- **adaptacja do zmian klimatycznych,**
- **ograniczenie niskiej emisji w mieście,**
- **przejęcie z tradycyjnych na odnawialne źródła energii,**
- **efektywność energetyczna,**
- **innowacyjne rozwiązania i technologie ekologiczne,**
- **inwestycje w zieloną i błękitną infrastrukturę,**
- **miejskie tereny zielone,**
- **nisko- / zeroemisyjny transport publiczny,**
- **inne przyjazne dla środowiska rozwiązania transportowe, etc.;**

Zakres tematyczny PRL tworzony jest w **co najmniej trzech** obligatoryjnych wymiarach

II. WYMIAR SPOŁECZNY np.:

- wdrażanie standardów dostępności zgodnie z założeniami Programu *Dostępność Plus 2018-2025* (aspekt obowiązkowy),
- polityka społeczna w sposób szczególny uwzględniająca zmarginalizowane obszary miasta i grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- realizacja polityki mieszkaniowej w ujęciu społecznym i inwestycyjnym (m.in. system gospodarowania gminnym zasobem lokali komunalnych, TBS, rozwój budownictwa czynszowego),
- promocja inwestycji i innowacji społecznych w rozwój społeczności lokalnych w uboższych rejonach,
- innowacyjne rozwiązania na rzecz wsparcia partycypacji społecznej,
- kompleksowe działania rewitalizacyjne (we wszystkich aspektach),
- redukcja bezrobocia i ubóstwa,
- podniesienie poziomu edukacji na różnych poziomach,

Zakres tematyczny PRL tworzony jest w **co najmniej trzech** obligatoryjnych wymiarach

II. WYMIAR SPOŁECZNY np.:

- stworzenie sieci efektywnego lokalnego/regionalnego transportu publicznego,
- zwiększenie bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów,
- przeciwdziałanie procesom suburbanizacji,
- ograniczenie migracji zarobkowej z małych i średnich miast do dużych ośrodków,
- realizacja polityki senioralnej - stawianie czoła wyzwaniom starzejącego się społeczeństwa,
- dostosowywanie oferty miasta do cyklu życia człowieka i zmian demograficznych w nim zachodzących,
- projekty animacyjno – aktywizujące na rzecz dzieci i młodzieży,
- rozwój usług z zakresu edukacji i
- rozwój usług w zakresie opieki zdrowotnej, rehabilitacja, teleopieka,

Zakres tematyczny PRL tworzony jest w **co najmniej trzech** obligatoryjnych wymiarach

III. WYMIAR GOSPODARCZY np.:

- wspieranie przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki,
- wspieranie innowacyjności lokalnych przedsiębiorców,
- wzmocnianie lokalnego rynku pracy, szczególnie pod kątem osób wchodzących/ adaptujących się do rynku pracy,
- powiązanie systemu edukacji z potrzebami lokalnego rynku pracy, etc.;
- projekty lokalnych przedsiębiorstw na rzecz miasta, w tym staże i prace licencjackie i magisterskie, inżynierskie

Zakres tematyczny PRL – wymiary nieobowiązkowe, ale..... doceniane

IV. WYMIAR PRZESTRZENNY np.:

- dogęszczanie zabudowy mieszkaniowej w śródmieściach/ centrach miast,
- przywracanie znaczenia głównej ulicy/rynkowi miasta jako ważnego centrum funkcjonalnego i miejsca spotkań;
- organizowanie nowej struktury podziału nieruchomości w zmarginalizowanych/ zdegradowanych obszarach miast w celu przygotowania ich do nowych funkcji;
- place miejskie na dzielnicach
- partery dla usług, elewacje dla przestrzeni kolorowej, zieleń miejska na ścianach,
- stworzenie systemu gospodarowania gminnym zasobem nieruchomości banku nieruchomości na cele m.in. wymiany nieruchomości, formułowania ofert dla inwestorów, prowadzenia inwestycji - z wykorzystaniem istniejących narzędzi prawnych oraz narzędzi analitycznych rynku nieruchomości;
- organizowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych i ciągów komunikacyjnych w kwartałach śródmiejskich, etc.

Zakres tematyczny PRL – wymiary nieobowiązkowe, ale..... doceniane

IV. WYMIAR FINANSOWANIA np.:

- zawieranie partnerstw publiczno-prywatnych na rzecz finansowania inwestycji w mieście;
- angażowanie inwestorów prywatnych, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych w finansowanie inwestycji w mieście;
- tworzenie wieloletnich programów finansowych, wieloletnich planów inwestycyjnych, budżetów samorządów w celu zapewnienia finansowania działań projektowych ze środków samorządowych;
- koncepcje pozyskiwania różnych źródeł finansowania, z uwzględnieniem środków europejskich, etc.

V. WYMIAR KULTUROWY

dla miast o profilu turystycznym, np.:

- ochrona dziedzictwa kulturowego w szczególności na zmarginalizowanych obszarach miasta;
- wspieranie i rozwój usług z zakresu kultury, rekreacji i turystyki, etc.

Zakres tematyczny PRL – wymiary nieobowiązkowe, ale..... doceniane

VI. WYMIAR INTELIGENTNEGO ZARZĄDZANIA MIASTEM np.:

- inteligentne sieci/systemy zarządzania gospodarką komunalną, sieciami przesyłowymi energii, ciepłowniczymi, gazowniczymi, wodociągowymi, gospodarką odpadami, oświetleniem ulic, itd.
- inteligentne systemy zarządzania miastem, w tym ruchem/transportem w mieście oraz systemy monitorowania, m.in. jakości powietrza, bezpieczeństwa, natężenia ruchu pieszego i kołowego, gospodarki odpadami, sieci przesyłowych, etc.; w oparciu o otwarte dane,
- innowacyjne wykorzystanie danych o mieście i jego mieszkańcach i użytkownikach,
- audyt miejski, etc.

Działania projektowe, w dwóch obszarach i dwóch zakresach tematycznych (PRL i PRI), są obowiązkowe w kompletnej propozycji projektu (II etap naboru).

Działania projektowe, wynikające z obu Planów (PRL i PRI), wnioskodawca realizuje integrując je ze sobą, gdzie to możliwe i uzasadnione.

Działania projektowe PRL

Działania o charakterze inwestycyjnym:

- wynikające z diagnozy i analiz wykonanych na I i II etapie naboru;
- odnoszące się do zakresu tematycznego, (wym.środ, gosp, społ,)
- zdefiniowane jako priorytetowe dla realizacji celów projektu i rozwiązania kluczowych problemów rozwojowych w mieście,
- obowiązkowe działania zakładające wdrażanie standardów dostępności
- zgodnie z założeniami Programu *Dostępność Plus 2018-2025*,

Działania projektowe PRL

Działania nieinwestycyjne:

- szczegółowe strategie sektorowe;
- plany operacyjne;
- schematy, systemy, plany i programy działań, koncepcje realizacji przedsięwzięć;
- standardy zarządzania i rozwoju miasta;
- analizy, badania, ekspertyzy, ewaluacje;
- dokumentacja służąca przeprowadzeniu audytu miejskiego;
- plany konsultacji społecznych, strategie dialogu społecznego;
- szczegółowe plany współpracy (m.in. z podmiotami prywatnymi i/lub społecznymi, np. wieloletniego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, uczelniami wyższymi, ośrodkami badawczymi, przedsiębiorcami);

Działania projektowe PRL

Działania nieinwestycyjne:

- założenia do zmian studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz do zmian (miejscowych) planów zagospodarowania przestrzennego;
- studia wykonalności, dokumentacja przetargowa, dotycząca oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, projekty budowlane, ew. projekty wykonawcze, przedmiary robót, kosztorysy inwestorskie oraz dokumentacja techniczna dla inwestycji wynikających ze szczegółowej analizy i diagnozy potrzeb miasta zidentyfikowanych w kwalifikowalnych obszarach tematycznych, opracowanej w ramach projektów;

Działania projektowe PRL

Działania wdrożeniowe:

- zakładające aktywizację społeczną grup zagrożonych wykluczeniem,
- programy wsparcia osób starszych,
- programy wsparcia osób z niepełnosprawnościami,
- programy zakładające aktywizację zawodową osób bezrobotnych,
- programy rozwoju/doradztwa zawodowego,
- programy wsparcia osób najślabszych/ z największymi problemami,
- wdrożenie wypracowanych rozwiązań mieszkaniowych,
- działania mające na celu promowanie równych szans dla grup złożonych z najślabszych,
- edukacyjne dla dzieci i młodzieży,

Działania projektowe PRL

Działania wdrożeniowe:

- dzielenie się wiedzą i najlepszymi praktykami na szczeblu lokalnym i rozwój wspólnych strategii mających na celu ograniczenie ubóstwa,
- rozwój wymiany wiedzy o systemach praktyk, start-upach biznesowych i inkubatorach przedsiębiorczości,
- przeszkolenie i/lub partycypacyjne metody zdolnościowo - rozwojowe w celu podniesienia problemu bezrobocia w poszczególnych grupach, w szczególności w grupie młodych ludzi oraz mniejszości kulturowych i etnicznych,
- poprawa dostępu do usług pomocy społecznej i zdrowotnych,
- program rozwoju miasta inteligentnego,
- inne działania wynikające z diagnozy i ujęte w *Planie Rozwoju Lokalnego*.

WAŻNE I WARTO ... ZAPAMIETANIA:

Standardy dostępności w wymiarze architektonicznym, transportowym, cyfrowym, informacyjno – promocyjnym, szkoleniowym, edukacyjnym **powinny zostać uwzględnione w opracowaniu PRL i PRI** i podczas realizacji projektów.

WAŻNE I WARTO ... ZAPAMIETANIA:

Zaleca się, aby projekty były realizowane zarówno w partnerstwie międzysektorowym jak i międzysamorządowym (krajowym i zagranicznym – z jednostkami z Państw - Darczyńców, czyli Norwegii, Islandii i Liechtensteinu).

Partnerami krajowymi nie mogą być osoby fizyczne, spółki cywilne, spółki prawa handlowego, z wyjątkiem komunalnych i państwowych osób prawnych oraz towarzystw budownictwa społecznego

WAŻNE I WARTO ... ZAPAMIETANIA:

Na etapie opracowywania budżetu do kompletnej propozycji projektu **każdy z 50 wnioskodawców musi zarezerwować część szacunkowego budżetu na działania potencjalnych partnerów z Państw - Darczyńców, niezależnie od tego, czy w danym przypadku partnerstwo takie zostanie finalnie zawiązane czy nie.** Kompletna propozycja projektu nie będzie rekomendowana do dofinansowania, jeżeli środki na działania bilateralne nie zostaną ujęte w całkowitym budżecie projektu.